

«Food quality and food safety» (FQFS) (Тамақ өнімдерінің сапасы мен қауіпсіздігі) Халықаралық ғылыми конференцияның материалдары 20-22 қыркүйек, 2023 = «Food quality and food safety» (FQFS)(Качество и безопасность продуктов питания) материалы международной научной конференции 20-22 сентября, 2023= «Food quality and food safety» (FQFS) materials of the international scientific conference 20-22 september,2023. – Астана: КАТИУ им. С. Сейфуллина, 2023. – Б.70-71

ӘОЖ 614.9

ҚОСТАНАЙ ҚАЛАСЫ МЕН ҚОСТАНАЙ АУДАНЫНДА ОРНАЛАСҚАН АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ ЖАНУАРЛАРЫН СОЮ НЫСАНДАРЫНЫҢ БИОҚАУІПСІЗДІГІН БАҒАЛАУ

*Мухамеджанова Ж.К., 1 курс магистранты
Бейсембаев К. К. Ph.D., ассоциирленген профессор,
ғылыми жетекші*

*С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық
зерттеу университеті, Астана қ, Қазақстан*

Ветеринариялық қауіпсіздік кең мағынада ұлттық қауіпсіздіктің көптеген түрлерімен байланысты: экологиялық, азық-түлік, биологиялық. Заңнамада ветеринариялық қауіпсіздік туралы нақты анықтама жоқ. Алайда қауіпсіздіктің қазіргі түсінігіне сүйене отырып ветеринариялық қауіпсіздік деп ұлттық мүдделердің қорғалу жағдайын түсінуге болады, жануарлар ауруларының алдын алуға және оларды емдеуге, мал шаруашылығының толыққанды және ветеринариялық қауіпсіз өнімдерін шығаруға, және халықты адамдар мен жануарларға ортақ аурулардан қорғауға бағытталған, жеке тұлғаның, қоғамның және мемлекеттің объективті маңызды қажеттіліктері.

Эпизоотиялық және ветеринариялық әл-ауқатқа әсер ететін ауыл шаруашылығындағы биологиялық сипаттағы қауіптерге соңғы уақытта мұқият назар аударылуда. Бұл, ең алдымен, бүкіл әлем бойынша ауылшаруашылық жануарлары, құстар, аралар арасында аурудың өршуінің артуына байланысты. Қазіргі уақытта Дүниежүзілік жануарлар денсаулығы ұйымы (Халықаралық эпизоотиялық бюро) Дүниежүзілік сауда ұйымының санитарлық және фитосанитарлық ережелеріне сәйкес аурулардың бірыңғай тізімін жасап, оларды ерекше қауіптер ретінде жіктейді және барлық ауруларға халықаралық саудада бірдей дәрежеде маңыздылық береді, сонымен қатар жыл сайын бүкіл әлемдегі жануарлардың денсаулығы туралы жинақ ақпарат береді. Сондықтан ветеринариялық-санитариялық объектілердің биологиялық қауіпсіздігін бағалау үнемі болатын биологиялық

қауіптермен байланысты ветеринариялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін маңызды практикалық маңызы бар [1].

Қазақстанның ет өнімдерінің бүгінгі нарығы кеңес заманынан өзгеше. Қазақстанда ет тұтыну көлемі оның ішкі өндірісінің көлемінен асып түседі. Бүгінгі таңда Қазақстан халқының жан басына шаққанда жылына орта есеппен 44 килограмм ет келеді, бұл Ресейдің жақын қалаларындағы ет тұтынудан іс жүзінде айырмашылығы жоқ, ал дамыған елдерде жан басына шаққанда жылына орта есеппен 87 килограмм ет келеді. Ет өнімдерін аз тұтынудың негізгі себептері:

- Халықтың сатып алу қабілетінің төмендігі;
- Ет өнімдерінің ветеринариялық нормаларға сәйкес келмеуі;
- Көші-қон;
- Азық-түліктің жоғары құны;
- Басқа өнімдер асортиментінің пайда болуы.

Ет өңдеу саласы дәстүрлі түрде Қазақстанның негізгі ауыл шаруашылығы салаларының бірі болды. Оның мәні-малды кешенді өңдеу. Сала әртүрлі қызмет салаларындағы көптеген кәсіпорындарды біріктіреді: мал өсіру және бордақылау, құрама жем өндіру, кондициялық жануарларды сою және өңдеу, ет өнімдерін өндіру, өнімді сақтау және сату, сондай-ақ саланың сервистік кәсіпорындары. Ет саласы Қазақстан Республикасының тамақ өнеркәсібі мен азық-түлік қауіпсіздігінің құрылымында маңызды мәнге ие [2].

Қостанай қаласы мен Қостанай ауданында 12 ауыл шаруашылық жануарларын сою пункттері мен ет комбинаттары бар. Қазіргі деректер бойынша осы объектілердің 4 биоқалдықтарды қауіпсіз жоюсыз жұмыс істеуде. Яғни малды союдан кейінгі қалдықтарын қоғамдық қоқыс орындарына апаруда, ал бұл барлық санитариялық-эпидемиологиялық қағидаларына қарсы келеді [3].

Осыған байланысты, осы жұмыстың мақсаты – Қостанай ауданында ауыл шаруашылық жануарларын сою объектілерінің биоқауіпсіздігіне бағалау жүргізу болды. Ауыл шаруашылық жануарларын сою объектілерінің биоқауіпсіздігін бағалау төменде сипатталған жеке меншік нысанындағы екі шаруашылық жүргізуші субъектінің мысалында жүргізілді. Бағалау жұмысы бағалау хаттамасына және нысанның эпизоотологиялық зерттеу актісіне сәйкес жүзеге асырылды және үш блокқа бөлінді: а) өндіріс орыны туралы негізгі деректер; б) өндіріс орнының биоқауіпсіздігінің алдын ала бағалануы; в) өндіріс орнының биоқауіпсіздігінің қорынықты бағалануы.

Эпизоотиялық мониторинг жүргізу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2014 жылғы 27 қарашадағы № 7-1/618 бұйрығына сәйкес ЖК «Альтенгоф А.К.», ЖШС

«Север ЕТ», ЖШС «Beef export group» ауыл шаруашылық малдарды сою объектілеріне зерттеу жүргізілуде.

Қазіргі кезде ЖК «Альтенгоф А. К.» мен ЖШС «Север ЕТ» мал сою пункттеріне зерттеу жүргізілді. Нәтиже бойынша «Алтенгоф А. К.» ЖК және «Север ЕТ» ЖШС биоқауіпсіздігінің алдын ала бағалауы бойынша, тек қана бірінші өндіріс орыны талаптарға сай келеді. Ал екінші өндіріс орнының өткізгіш режимінің болмауы, дезбарьерлердің болмауы, жұмыскерлердің арнайы киіммен қамтамасыз етілмеуі биоқауіпсіздіктің бағалануын қанағаттандырмайды. Яғни, «Север ЕТ» ЖШС биоқауіпсіздіктің алдын ала бағалау кезең талаптарына сай келмей, осы кезеңнен өтпеді. Бұл осы өндіріс орнының биоқауіпсіздігінің болмауына көз жеткіздіреді.

Келесі «Алтенгоф А. К.» ЖК биоқауіпсіздікті бағалау нәтижелері бойынша қолайлы өндіріс орны болып саналады. Аса қауіпті аурулардың төну қауіпі болған жағдайда екінші өндіріс орны, яғни «Север ЕТ» ЖШС қолайсыз болып саналады және де инфекцияның дамуы қарқынды түрде жүреді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1 Ведышева Н. О. ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ВЕТЕРИНАРНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ РИСКОВ И УГРОЗ [Текст]/ Вестник Университета имени О. Е. Кутафина. - 2022. -№5 (93).
- 2 Сёмин А. Н., Коптева Л. А., Мальцев Н. В. Стратегические направления повышения конкурентоспособности мяса крупного рогатого скота в республике Казахстан [Текст]/ АВУ. -2010. -№9-10 (75).
- 3 Лещев И. Правда на поверхности или под землей? [Текст]: Лещев И.//(<https://www.ng.kz/modules/newspaper/article.php?numberid=824&storyid=27627>)